

Rett og urett

Spalten omhandler juridiske forhold av betydning for leger. Ideer og innlegg sendes tidsskriftet@legeforeningen.no

Manglende opplysninger kan føre til reaksjon fra Helsetilsynet

Helsepersonell har plikt til å gi helsetilsynet i fylkene og Helsetilsynet de opplysningene som tilsynsmyndigheten krever. Dersom helsepersonell ikke svarer på slike henvendelser, kan Helsetilsynet med hjemmel i helsepersonelloven komme med en administrativ reaksjon i form av advarsel eller i ytterste konsekvens autorisasjonstap.

Helsepersonell har ifølge helsepersonelloven § 30 plikt til å samarbeide og gi helsetilsynet i fylkene og Helsetilsynet de opplysningene som tilsynsmyndigheten krever. I noen få tilfeller velger helsepersonell å ignorere tilsynsmyndighetens henvendelser og derigjennom unndra seg tilsyn. I en slik situasjon kan resultatet bli at kritikkverdige og uforsvarlige forhold ikke blir avdekket og dermed heller ikke rettet. Dersom helsepersonell ikke svarer på slike henvendelser fra tilsynsmyndigheten, kan det få konsekvenser for den det gjelder. Helsetilsynet kan med hjemmel i helsepersonelloven §§ 56 og 57 gi vedkommende en administrativ reaksjon i form av advarsel eller autorisasjonstap. Den som unnlater å svare på tilsynsmyndighetens henvendelser, har ved sin opptreden påført både klagerne, myndighetene og seg selv atskillig unødig belastning over lang tid.

Det kan være ulike årsaker til at helsepersonell ignorerer brev og unnlater å svare på henvendelser fra myndighetene. I noen saker finner Helsetilsynet at det ligger depresjon eller annen psykisk sykdom eller rusmisbruk til grunn for manglende respons. I andre tilfeller kan årsaken være manglende evne til å ha orden på egne administrative rutiner i yrkesutøvelsen. Enkelte finner det så ubehagelig og unødvendig å bli påklaget at de av den grunn ignorerer henvendelser fra tilsynsmyndigheten. Andre kan ha en grunnleggende mangel på forståelse for tilsynsmyndighetens oppdrag og velger av den grunn å la være å svare.

Helsetilsynet i fylkene oppretter hvert år om lag 1 800 tilsynssaker på grunnlag av klager fra pasienter eller bekymringsmeldinger fra annet hold. I flertallet av disse

sakene blir det ikke avdekket brudd på helselovgivningen, og saken avsluttes uten noen form for reaksjon. Om lag 200 saker oversendes Statens helsetilsyn for vurdering av administrative reaksjoner, og to tredeler av disse ender med advarsel eller tilbakekalling av rettigheter for det involverte personellet. I lys av at nesten 90 % av alle tilsynssaker avsluttes uten formelle reaksjoner, er det etter Helsetilsynets vurdering beklagelig at enkelte opptrer som om de ikke var omfattet av regelverket i forhold til helsepersonelloven § 30, når de for øvrig opptrer i tråd med myndighetskravet om forsvarlig og omsorgsfull behandling.

Plikten til å gi nødvendige opplysninger

Helsepersonell har plikt til å gi alle de opplysninger som er nødvendige for utøvelsen av tilsyn med deres virksomhet. Plikten til å utlevere opplysninger gjelder selv om de ut fra egen vurdering anser en klage som grunnløs. Derimot har de ikke plikt til å utlevere helseopplysninger eller opplysninger om andre personlige forhold om seg selv. For at tilsynsmyndigheten skal kunne innhente denne type taushetsbelagte opplysninger, må det innhentes samtykke fra involvert helsepersonell. I den grad slike opplysninger kan bidra til å belyse saken, vil det kunne være i helsepersonelletts interesse at opplysninger blir gitt. Det presiseres imidlertid at selv om man ikke har plikt til å utlevere opplysninger om egen helsetilstand, fritas man ikke for plikten til å svare på henvendelser fra tilsynsmyndighetene. Helsepersonell har ikke plikt til å gi generelle uttalelser til f.eks. saksfremstillinger eller møtereferater. Når slike opplysninger blir forelagt involvert helsepersonell, får de anledning til å kommentere saken. Dersom vedkommende velger å la være å komme

med en uttalelse, vil Helsetilsynet normalt legge klagers versjon til grunn i tilsynssaken.

Når helsepersonell velger å ignorere tilsynsmyndighetens henvendelser, er dette å betrakte som et brudd på lovverket, noe som kan få konsekvenser for den det gjelder. Ved en slik praksis kan vedkommende pådra seg unødvendige belastninger i form av en advarsel og i verste fall tilbakekalling av autorisasjonen. I 2003 har Helsetilsynet avsluttet åtte saker der det ble gitt advarsel helt eller delvis med bakgrunn i brudd på helsepersonelloven § 30. Én lege, én sykepleier og én psykolog har i samme periode mistet autorisasjonen helt eller delvis på dette grunnlaget.

Saksgangen

Helsetilsynet i fylket (tidligere Fylkeslegen) kan åpne tilsynssak på bakgrunn av klage fra en pasient, oppslag i mediene eller en bekymringsmelding om for eksempel rusmisbruk. Saken vil rutinemessig bli forelagt involvert helsepersonell til uttalelse. I brevet fra helsetilsynet i fylket blir det orientert om videre saksgang, og det blir bedt om opplysninger som kan klarlegge hendelsesforløpet eller forholdet. Som regel blir det gitt en svarfrist på tre uker. Dersom det er spesielle forhold som vanskeliggjør dette, for eksempel sykdom, vil tilsynsmyndighetene vanligvis gi utsettelse. Dette forutsetter at man tar kontakt med dem og informerer om slike forhold.

Dersom det ikke er kommet svar ved fristens utløp og det ikke er søkt om utsettelse, vil helsetilsynet i fylket sende ut en første purring, hvor helsepersonellet blir minnet om plikten til å gi nødvendige opplysninger til tilsynsmyndigheten. Vedkommende blir også gjort oppmerksom på at manglende svar innebærer et brudd på helsepersonelloven § 30. Det skal også opplyses om at ved fortsatt manglende svar vil saken bli oversendt Helsetilsynet for vurdering av administrativ reaksjon som følge av det manglende svar. I purringen vil det som regel bli gitt en ny frist på tre uker. Dersom

svar fortsatt mangler da, kan det bli sendt en ny og siste purring med gjentatt varsel om hva manglende svar kan lede til. Denne purringen vil som regel ha 14 dagers svarfrist og vil bli sendt både rekommandert og som vanlig post. Ved fortsatt manglende respons vil saken som regel bli oversendt til Helsetilsynet for avgjørelse. Helsetilsynet i fylket må vurdere om den opprinnelige tilsynssaken kan realitetsbehandles uten at legen har uttalt seg. Da vil normalt klagers fremstilling legges til grunn.

Når Helsetilsynet mottar en slik sak fra helsetilsynet i fylket, vil det bli sendt ut et varsel om at administrative reaksjoner vurderes, og det vil for tredje gang anmodes om utlevering av opplysninger i saken. Dersom det fortsatt ikke kommer svar på tilsynsmyndighetens anmodning, vil Helse-tilsynets måtte konstatere brudd på helsepersonelloven § 30. Det vil da kunne bli gitt en advarsel. Dersom vedkommende etter dette fortsatt unnlater å innrette seg etter advarselen, kan tap av autorisasjon være det endelige resultatet. Lovhjemmelen for dette er helsepersonelloven § 57 2. ledd, som lyder: «Autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning kan kalles tilbake dersom innehaveren til tross for advarsel unnlater å innrette seg etter lovbestemte krav.»

Eksempler

En pasient klaget til Fylkeslegen på flere forhold knyttet til konsultasjon hos en praktiserende spesialist. Legen svarte ikke på Fylkeslegens henvendelse. Etter to puringer ble saken oversendt Helsetilsynet. Det ble derfra gjort en ny henvendelse og purret med varsel om administrativ reaksjon for brudd på opplysningsplikten. Brevene var sendt både i vanlig post og rekommandert. Etter totalt ett års samlet saksbehandling ble legen tildelt en advarsel for brudd på opplysningsplikten etter § 30. Legen påklaget avgjørelsen til Helsepersonellnemnda og unnskyldte seg med stort arbeidspress og helseplager. Nemnden la vekt på at legen ikke hadde opprettet dialog

med Fylkeslegen og dermed hadde brutt opplysningsplikten og hindret tilsynsmyndighetens arbeid. Advarselen ble opprettet holdt.

En pasient klaget til Fylkeslegen over behandlingen hos en praktiserende spesialist. Legen unnlot å svare på henvendelsen, og etter flere puringer ble saken oversendt Helsetilsynet. Etter puring og varsel om reaksjoner ble legen gitt advarsel for brudd på opplysningsplikten etter § 30. Senere samme år opprettet helsetilsynet i fylket en ny tilsynssak etter klage fra en annen pasient. Legen unnlot fortsatt å svare på henvendelser, og saken ble oversendt Helse-tilsynet, som viste til tidligere sak og varslene om mulig tilbakekalling av autorisasjonen. Til tross for dette ble henvendelsen ikke besvart, og legens autorisasjon ble tilbake-kalt i medhold av helsepersonelloven § 57 2. ledd. Legen har i ettertid besvart de tidligere henvendelsene og fått tilbake sin autorisasjon. Det er grunn til å bemerke at legen ved sin opptreden har påført klagerne, myndighetene og seg selv atskillig unødig bekymring og tidsspille gjennom flere år.

En pasient kontaktet advokat etter at hun hadde fått plager etter en operasjon foretatt ved en privat helseinstitusjon. Advokaten bad om utlevering av journalen, men legen unnlot å besvare henvendelsen. Etter at helsetilsynet i fylket hadde pålagt legen å utlevere journalen to ganger uten at så skjedde, ble saken oversendt Helsetilsynet for vurdering av administrativ reaksjon. Etter at legen ignorerte også Helsetilsynets anmodning om utlevering av journalen, fikk han en advarsel. Da legen fortsatt unnlot å utlevere journalen, ble tilbakekalling av autorisasjonen vurdert. Saken endte med at fylkeslegen på eget initiativ oppsøkte institusjonen og hentet journalen personlig. Grunnlaget for tilbakekalling på grunn av manglende utlevering falt da bort i denne omgang. Den opprinnelige klagen ble behandlet, og saken ble oversendt Helsetilsynet for vurdering av administrativ reaksjon.

I mellomtiden hadde ytterligere to pasienter klaget på behandling hos legen, hvorav vanskeligheter med utlevering av journal var et av elementene i klagen. Ved vurdering av administrativ reaksjon vil en tidligere advarsel for et liknende forhold bli tillagt vekt.

Vurdering

Dersom en lege unnlater å besvare tilsynsmyndighetenes henvendelser og slik unndrar seg tilsyn, vil resultatet kunne bli at kritikkverdige og uforsvarlige forhold ikke blir avdekket og dermed heller ikke rettet. Ignorering av tilsynsmyndighetenes henvendelser kan også oppfattes som et tegn på at legen ikke er i stand til å gjennomføre de administrative oppgaver en lege må kunne forventes å ha. En slik manglende evne kan i ytterste konsekvens medføre at vedkommende ikke er i stand til å drive legevirksomhet på en forsvarlig måte. Videre vil unnlatelser og puringer medføre at tilsynsmyndighetenes arbeid blir unødige vanskelig og ressurskrevende. Et brudd på plikten til å gi opplysninger til tilsynsmyndigheten etter § 30 er således etter Helsetilsynets vurdering egnet til å medføre fare for sikkerheten i helsetjenesten og i seg selv kvalifisere for administrativ reaksjon. Også Statens helsepersonellnemnd, som er klageinstans for Helsetilsynets vedtak, stadfestet i september 2003 et vedtak om advarsel på grunnlag av helsepersonelloven § 30.

Brynhild Braut

brynhild.braut@helsetilsynet.no

Jørgen Holmboe

Marit Larmerud

Statens helsetilsyn
Postboks 8128 Dep
0032 Oslo

Litteratur

1. Lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell mv. (helsepersonelloven). www.lovdato.no (15.1.2004).
2. Helsetilsynets saksbehandlingsveileder for tilsynssaker. http://www.helsetilsynet.no/upload/styringsdokumenter/saksbehandlingsveileder_tilsynssaker.pdf (1.3.2004).